

**Een waarderend archeologisch
onderzoek in het
woonuitbreidingsproject ten noorden van
Oudega (Aldega), gemeente
Wymbritseradiel (Fr)**

H. Buitenhuis

ARC-Rapporten 2009-1

Groningen
2011
ISSN 1574-6887

Colofon

Een waarderend archeologisch onderzoek in het
woonuitbreidingsproject ten noorden van Oudega (Aldega), gemeente
Wymbritseradiel (Fr)

ARC-Rapporten 2009-1
ARC-Projectcode 2008/466

Tekst

H. Buitenhuis

Afbeeldingen

B. Schomaker

Redactie

N. van Malssen & K. Otten

Status

definitieve versie

Autorisatie — A. Ufkes

Uitgegeven door

ARC bv

Postbus 41018

9701 CA Groningen

ISSN 1574-6887

Groningen, 2011

Een recente lijst van de ARC-Rapporten is te vinden op www.arcbv.nl

Projectgegevens

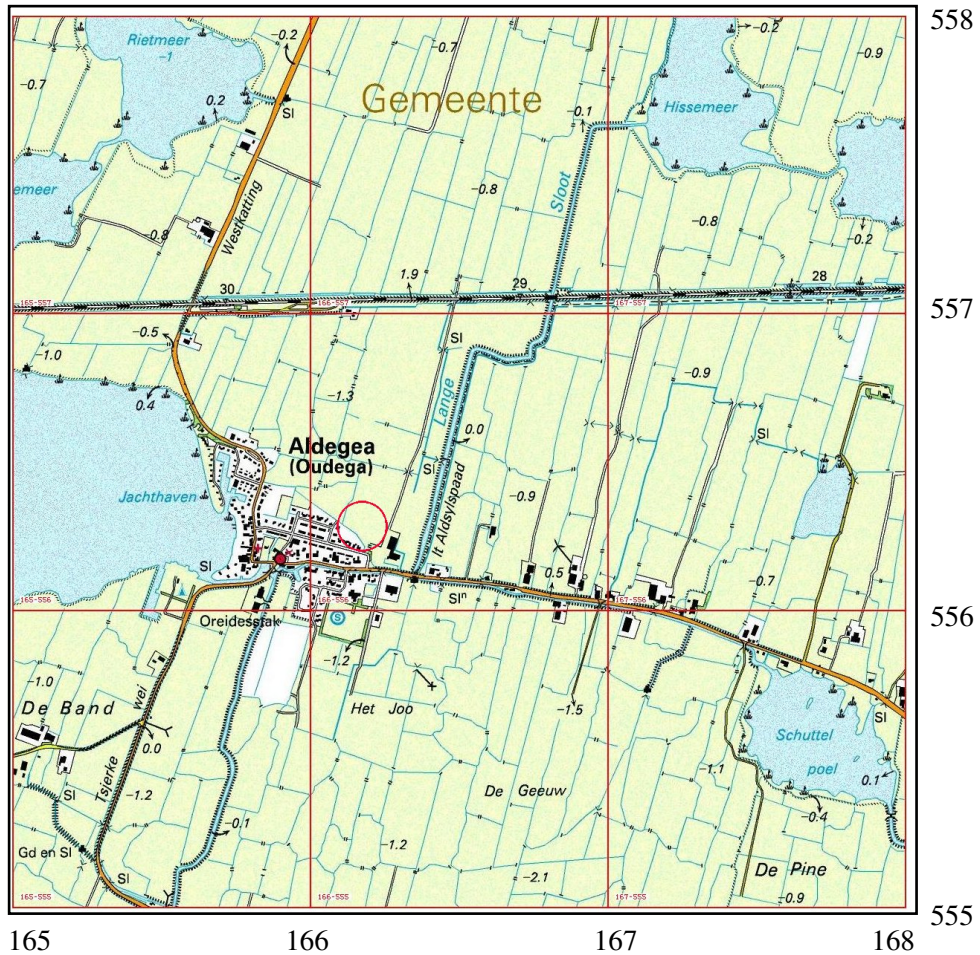
Projectnaam	Blomfinne II
Projectcode	2008/466
Archisnummer	32615
Projectleider	H. Buitenhuis ARC
Contact	050-3687104, h.buitenhuis@arcbv.nl
Opdrachtgever	Gemeente Wymbritseradiel, dhr. B. de Jong
Contact	0515-534453
Bevoegde overheid	Gemeente Wymbritseradiel

Locatiegegevens

Toponiem	Blomfinne II
Plaats	Oudega
Gemeente	Wymbritseradiel
Provincie	Fryslân
Kaartblad	10G
RD-coördinaten	NW: 166.115/556.321 NO: 166.209/556.224 ZO: 166.175/556.197 ZW: 166.507/556.290
Oppervlakte	4800 m ²

Beschrijving onderzoekslocatie

Geologie	Noordelijk Veengebied
Geomorfologie	Ontgonnen veenvlakte
Bodem	Waardveengrond
Historische situatie	Onbebouwd en in gebruik als weidegrond
Archeologische verwachting	Gezien het vooronderzoek lijkt de bodem in het pleistocene zand intact en vormt het zand de helling van een in westelijke richting lopende zandrug. Er is hier een potentieel hoge archeologische verwachting.

Afbeelding 1. Topografische kaart van de onderzoekslocatie en omgeving (omcirkeld), voorzien van RD-coördinaten. Bron: Topografische Dienst Nederland.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding tot het onderzoek

In opdracht van de gemeente Wymbritseradiel heeft Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) een archeologisch waarderend veldonderzoek door middel van boringen uitgevoerd op de locatie van het woonuitbreidingsproject bij de Blomfinne te Oudega, gemeente Wymbritseradiel. Aanleiding tot dit onderzoek is het voornemen hier huizen te bouwen. Door deze werkzaamheden worden mogelijk archeologische resten bedreigd. Conform de Wet op de archeologische monumentenzorg¹ dient het plangebied eerst te worden onderzocht op de aanwezigheid van archeologische waarden. Het bureau-onderzoek en inventariserend veldonderzoek is verricht in oktober 2006 (De Roller & Mulder 2006). Naar aanleiding van de resultaten van dat onderzoek is besloten tot een waarderend archeologisch onderzoek van het terrein. Het veldwerk vond plaats op 9 december 2008 en is uitgevoerd door dr. H. Buitenhuis en J.P. Mendelts BA. Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd conform de eisen die gesteld worden in de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.1).²

1.2 Ligging en beschrijving van het onderzoeksgebied

Het onderzoeksterrein is gelegen aan de Blomfinne ten noordoosten van de dorpskern van Oudega (afb. 1 en 2). Het is een perceel weideland met een grootte van ca. 0,5 ha.

1.3 Overzicht van de geplande werkzaamheden

Op de onderzoekslocatie zal een aantal huizen worden gebouwd. Uit het bureau-onderzoek en verkennend inventariserend veldonderzoek is gebleken dat hier zich een vrijwel onverstoord bodem in het onderliggende dekzand bevindt op een diepte variërend van 50–100 cm –mv. Hier zijn mogelijk potentieel waardevolle archeologische resten aan te treffen. Door de voorgenomen activiteiten zullen deze worden verstoord.

1.4 Doel van het onderzoek

1.4.1 Inventariserend veldonderzoek

Het inventariserend veldonderzoek (IVO) dient ertoe het in het bureau- en verkennend onderzoek voorgestelde verwachtingsmodel te verifiëren en met veldwaarnemingen te completeren. Het IVO bestaat uit drie stappen: verkennend, karterend

¹In werking getreden op 1 september 2007.

²De inhoud van de KNA kan worden geraadpleegd op www.sikb.nl.

en waarderend onderzoek. Het verkennend onderzoek richt zich op de bodemopbouw en mogelijke bodemverstoringen die de archeologische trefkans kunnen beïnvloeden. Het karterend onderzoek stelt vast of er al dan niet archeologische waarden aanwezig zijn. Het waarderend onderzoek bepaalt de waarde van de archeologische resten.

1.5 Werkwijze

1.5.1 Inventariserend veldonderzoek

Het IVO is uitgevoerd als een waarderend booronderzoek. Hiertoe zijn op het onderzoeksterrein 16 boringen gezet met een edelmanboor met een diameter van 15 cm, tot in de onverstoorde horizonten van het pleistocene zand. Om een juiste, algehele indruk van de bodemopbouw te kunnen krijgen, zijn deze boringen in een grid van 20×20 verspreid over het terrein gezet (zie afb. 2). De boorkernen zijn zorgvuldig uitgelegd, waarbij de opeenvolgende bodemlagen precies konden worden beschreven en opgemeten. Het opgeboorde materiaal is doorzocht op de aanwezigheid van archeologische resten. Vervolgens is de bodemopbouw per boring beschreven en is gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot. De boringen zijn beschreven volgens de Archeologische Standaardbeschrijvingsmethode (ASB). Van de boorkernen zijn de horizonten van het pleistocene zand verzameld en meegenomen. Deze grondmonsters zijn op het bedrijf nat gezeefd over een zeef met een maaswijdte van 2 mm en zijn de zeefresiduen onderzocht op de aanwezigheid van archeologische indicatoren. Naast het boren is, voor zover mogelijk, een oppervlaktekartering uitgevoerd, bestaande uit het aflopen van het gehele terrein en het inspecteren van allerlei ontsluitingen waaronder molshopen. De zichtbaarheid was slecht door grasbegroeiing en de kartering heeft geen resultaat opgeleverd.

2 Resultaten Waarderend veldonderzoek

2.1 Waarderend Booronderzoek

Er zijn in totaal 16 boringen gezet (zie afb. 2 en bijlage 1). De bodem bestaat van onder naar boven uit:

- Tot een diepte variërend van 100-30 cm -mv: pleistoceen dekzand waarin veelal een intacte podzolbodem werd aangetroffen met een E,B en C horizont;
- Tot een diepte variërend van 40–30 cm -mv: veen sterk veraard;
- Tot aan het maaiveld: zwak siltige klei, soms verstoord door ploegactiviteiten.

De bodemopbouw bevestigt de bevindingen van het eerdere verkennende onderzoek (De Roller & Mulder 2006) dat zich hier een intacte helling van een zandrug bevindt (afb. 3).

2.1.1 Vondsten

Aan het oppervlak zijn resten gevonden van baksteen en recent aardewerk, typisch ingereden tijdens grondbewerking. In boorkern 12 is in de kleilaag een fragment nieuwtijdse dakpan gevonden. Bij boorpunt 5 is in de kleilaag een vrij groot stuk grof, roodbakkend, mineraal gemagerd, (laat)middeleeuws aardewerk gevonden. In boring 16 is in het zeefresidu van het pleistocene zand zeer veel matig fijn tot grof houtskool gevonden.

3 Samenvatting en conclusie

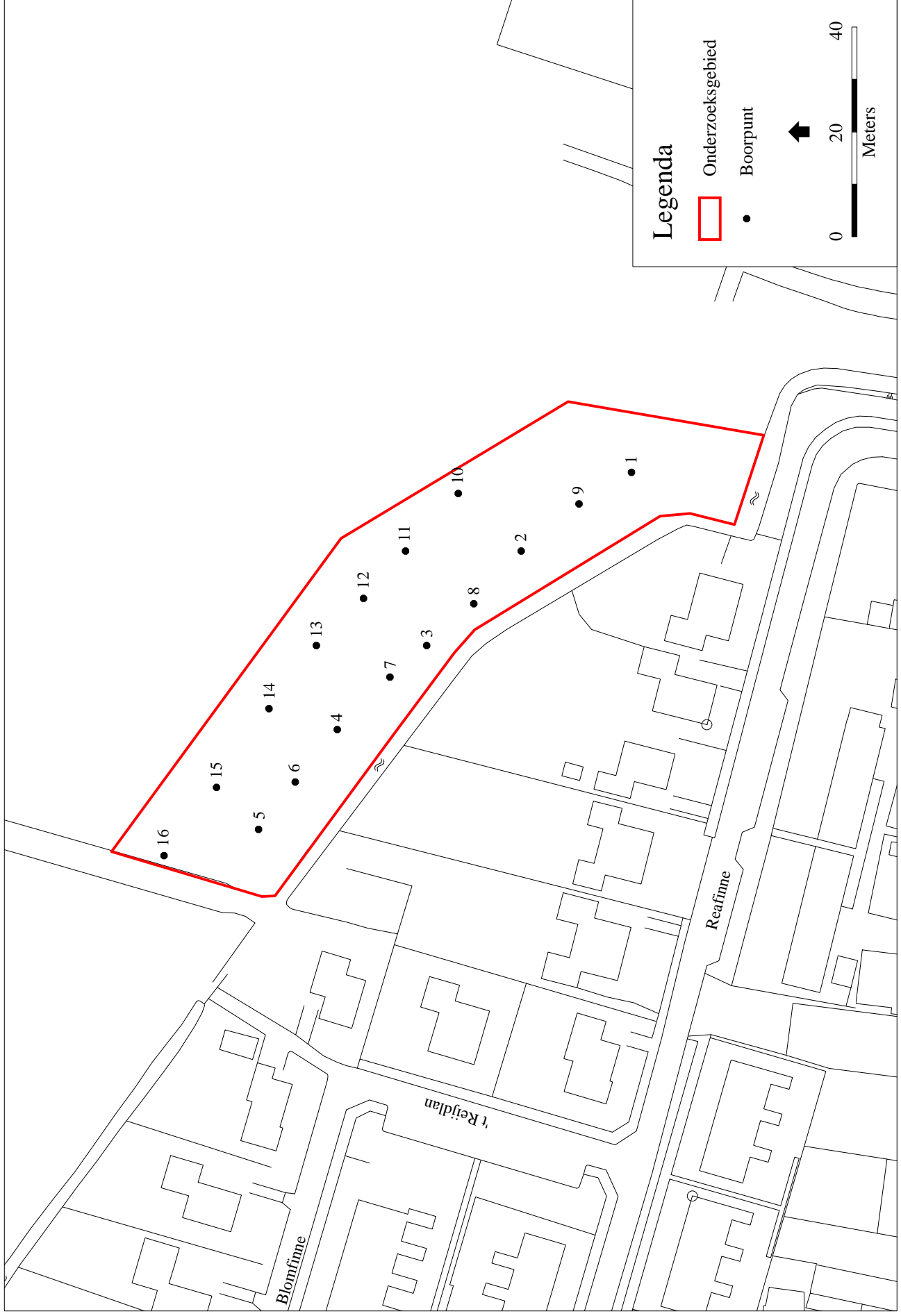
Op het onderzoeksterrein zijn 16 megaboringen gezet. Gebleken is dat zich hier onder de klei en het veen een intacte podzolbodem bevindt in de helling van een pleistocene zandrug. In één boring (16) is veel houtskool aangetroffen. Dit wijst op mogelijke archeologische resten uit de steentijd. Indien het houtskool van natuurlijke oorsprong zou zijn, is het te verwachten dat fijne houtskooldelen in meerdere boorkernen zouden zijn teruggevonden. Veel houtskool op een beperkte, begrensde locatie wijst op mogelijk menselijke activiteiten. Daarnaast is in de bovenliggende kleilaag een duidelijk (laat)middeleeuws stuk aardewerk gevonden. De mogelijkheid van laatmiddeleeuwse bewoning van het gebied kan niet worden uitgesloten.

4 Aanbeveling

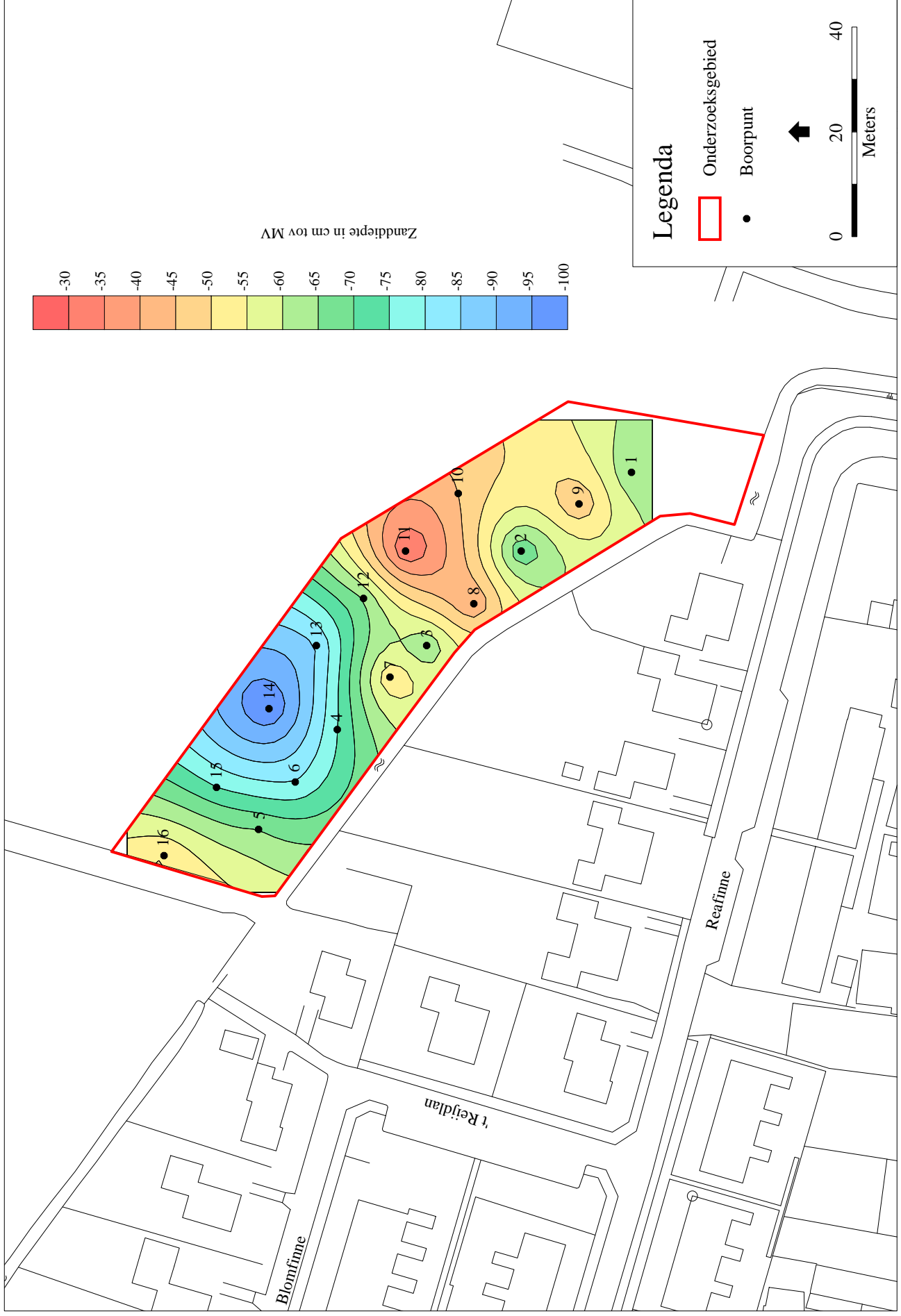
Gezien de kans dat zowel archeologische resten uit de steentijd als uit de Late Middeleeuwen op het terrein aanwezig kunnen zijn, wordt geadviseerd verder archeologisch onderzoek uit te voeren. Hierbij kan gedacht worden aan een dicht net (5×5m) van megaboringen of aan het aanleggen van proefsleuven. De beslissing hierover dient in samenspraak met de bevoegde overheid te worden genomen.

Literatuur

- Berendsen, H.J.A., 2004. *De vorming van het land*. Assen (Fysische geografie van Nederland). Vierde, geheel herziene druk.
- Brandt, R.W. et al. (red.), 1992. *ARCHIS. Archeologisch Basis Register, versie 1.0*. Amersfoort.
- Mulder, E.F.J. de et al., 2003. *De ondergrond van Nederland*. Groningen/Houten.
- Roller, G.J. de & S.A. Mulder, 2006. *Een archeologisch bureau-onderzoek en een inventariserend veldonderzoek (IVO) op een tweetal kavels van een woonuitbreidingsproject ten noorden van Oudega (Aldegea), gemeente Wymbritseradiel (Fr)*. Groningen (ARC-Rapporten 2006-98).

Afbeelding 2. Boorpunten op het onderzoeksterrein Blomfinne II te Oudega. (Kaart: B. Schomaker).

Afbeelding 3. Zanddieptekaart van het pleistocene dekzand op het onderzoeksterrein Blomfinne II te Oudega. (Kaart: B. Schomaker).

Bijlage 1 Boorstaten

Locatiebepaling	gemeten, GPS
Referentievlak	Nieuw Amsterdams Peil
Maaiveldhoogtebepaling	geschat, overige methoden
Nauwkeurigheid maaiveldhoogte	100 cm

De volgende afkortingen worden in de boorstaten gebruikt.

grondsoort (onderdeel lithologie)		s1	zwak siltig
K	klei		
V	veen		humus (onderdeel lithologie)
Z	zand	h1	zwak humeus
		h2	matig humeus
bijmengsel (onderdeel lithologie)			
k3	sterk kleiig		
km	mineraalarm		

boring 1 *RD-X: 166.190. RD-Y: 556.224. Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
40 Zs1	geelbruin	scherp	<i>Vlekken: sterk gevlekt, donker bruin. Bodemkundige interpretaties: bouwvoor.</i>
65 Vkm	zwart	scherp	<i>Bodemkundige interpretaties: (veen) veraard.</i>
80 Zs1	bruin	geleidelijk	<i>Bodemhorizont: B. Geologische interpretaties: dekzand.</i>
100 Zs1	geel	beëindigd	<i>Bodemhorizont: C. Geologische interpretaties: dekzand.</i>

boring 2 *RD-X: 166.175. RD-Y: 556.245. Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
40 Ks1	grijsbruin	geleidelijk	<i>Nieuwvormingen: ijzerconcreties, spoor.</i>
70 Zs1	licht geel	beëindigd	<i>Geologische interpretaties: dekzand. Opmerkingen: rommelig.</i>

boring 3 *RD-X: 166.157. RD-Y: 556.263. Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
40 Ks1	grijs	scherp	
65 Vkm	zwart	scherp	<i>Bodemkundige interpretaties: (veen) veraard.</i>
75 Zs1	grijs	geleidelijk	<i>Bodemhorizont: E. Geologische interpretaties: dekzand.</i>
85 Zs1	bruin	geleidelijk	<i>Bodemhorizont: B.</i>
100 Zs1	geel	beëindigd	<i>Bodemhorizont: C. Geologische interpretaties: dekzand.</i>

boring 4 *RD-X: 166.141. RD-Y: 556.280. Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
50 Ks1	grijsbruin	geleidelijk	
75 Zs1h1	donker grijs	scherp	<i>Bodemhorizont: AE. Geologische interpretaties: dekzand.</i>
85 Zs1	bruin	geleidelijk	<i>Bodemhorizont: B.</i>
100 Zs1	geel	beëindigd	<i>Bodemhorizont: C.</i>

boring 5 *RD-X: 166.122. RD-Y: 556.295. Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
60 Ks1	grijsbruin	scherp	<i>Archeologische indicatoren: aardewerk.</i>
65 Vk3	zwart	scherp	<i>Bodemkundige interpretaties: (veen) veraard.</i>
85 Zs1h2	donker grijs	geleidelijk	<i>Bodemhorizont: AE. Geologische interpretaties: dekzand.</i>
100 Zs1	bruin	diffuus	<i>Bodemhorizont: B.</i>
110 Zs1	geelbruin	beëindigd	<i>Bodemhorizont: C.</i>

boring 6 *RD-X: 166.131. RD-Y: 556.288. Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
50 Ks1	grijsbruin	geleidelijk	
80 Vk3	zwart	scherp	<i>Opmerkingen: rommelig.</i>
90 Zs1	donker grijs	geleidelijk	<i>Bodemhorizont: AE. Geologische interpretaties: dekzand.</i>
100 Zs1	bruingrijs	beëindigd	<i>Bodemhorizont: EB.</i>

boring 7 *RD-X: 166.151. RD-Y: 556.270. Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
30 Ks1	grijsbruin	scherp	
50 Vkm	zwart	scherp	<i>Bodemkundige interpretaties: (veen) veraard.</i>
80 Zs1	donker grijs	diffuus	<i>Bodemhorizont: AE. Geologische interpretaties: dekzand.</i>
85 Zs1	bruin	diffuus	<i>Bodemhorizont: B.</i>
95 Zs1	bruingeel	beëindigd	<i>Bodemhorizont: BC.</i>

boring 8 *RD-X: 166.165. RD-Y: 556.254. Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
40 Ks1	grijsbruin	scherp	
60 Zs1h2	donker grijs	geleidelijk	<i>Bodemhorizont: AE. Geologische interpretaties: dekzand.</i>
70 Zs1	bruingeel	scherp	<i>Bodemhorizont: BC.</i>

boring 9 *RD-X: 166.184. RD-Y: 556.234. Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
40 Ks1	grijsbruin	scherp	
45 Vkm	zwart	scherp	<i>Bodemkundige interpretaties: (veen) veraard.</i>
65 Zs1	donker grijs	diffuus	<i>Bodemhorizont: AE. Geologische interpretaties: dekzand.</i>
75 Zs1	bruingeel	beëindigd	<i>Bodemhorizont: BC.</i>

boring 10 *RD-X: 166.186. RD-Y: 556.257. Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
40 Ks1	grijsbruin	scherp	
45 Vkm	zwart	scherp	<i>Bodemkundige interpretaties: (veen) veraard.</i>
65 Zs1	donker grijs	geleidelijk	<i>Bodemhorizont: AE. Geologische interpretaties: dekzand.</i>
70 Zs1	bruin	diffuus	<i>Bodemhorizont: B.</i>
90 Zs1	geel	beëindigd	<i>Bodemhorizont: C.</i>

boring 11 *RD-X: 166.175. RD-Y: 556.267. Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
30 Ks1	grijsbruin	scherp	
80 Zs1	bruingeel	geleidelijk	<i>Vlekken: sterk gevlekt, geel. Opmerkingen: rommelig.</i>
90 Zs1	geel	beëindigd	<i>Bodemhorizont: C. Geologische interpretaties: dekzand.</i>

boring 12 *RD-X: 166.166. RD-Y: 556.275. Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
40 Ks1	grijsbruin	geleidelijk	
65 Vkm	zwart	scherp	
80 Zs1	donker grijs	geleidelijk	<i>Bodemhorizont: AEB. Geologische interpretaties: dekzand.</i>
90 Zs1	geel	beëindigd	<i>Bodemhorizont: C.</i>

boring 13 *RD-X: 166.157. RD-Y: 556.284. Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
85 Ks1	grijsbruin	geleidelijk	
90 Zs1	grijs	geleidelijk	<i>Bodemhorizont: E. Geologische interpretaties: dekzand.</i>
100 Zs1	bruingrijs	geleidelijk	<i>Bodemhorizont: B.</i>
110 Zs1	geel	beëindigd	<i>Bodemhorizont: C.</i>

boring 14 *RD-X: 166.145. RD-Y: 556.293. Boormethode: edelmanboring.*

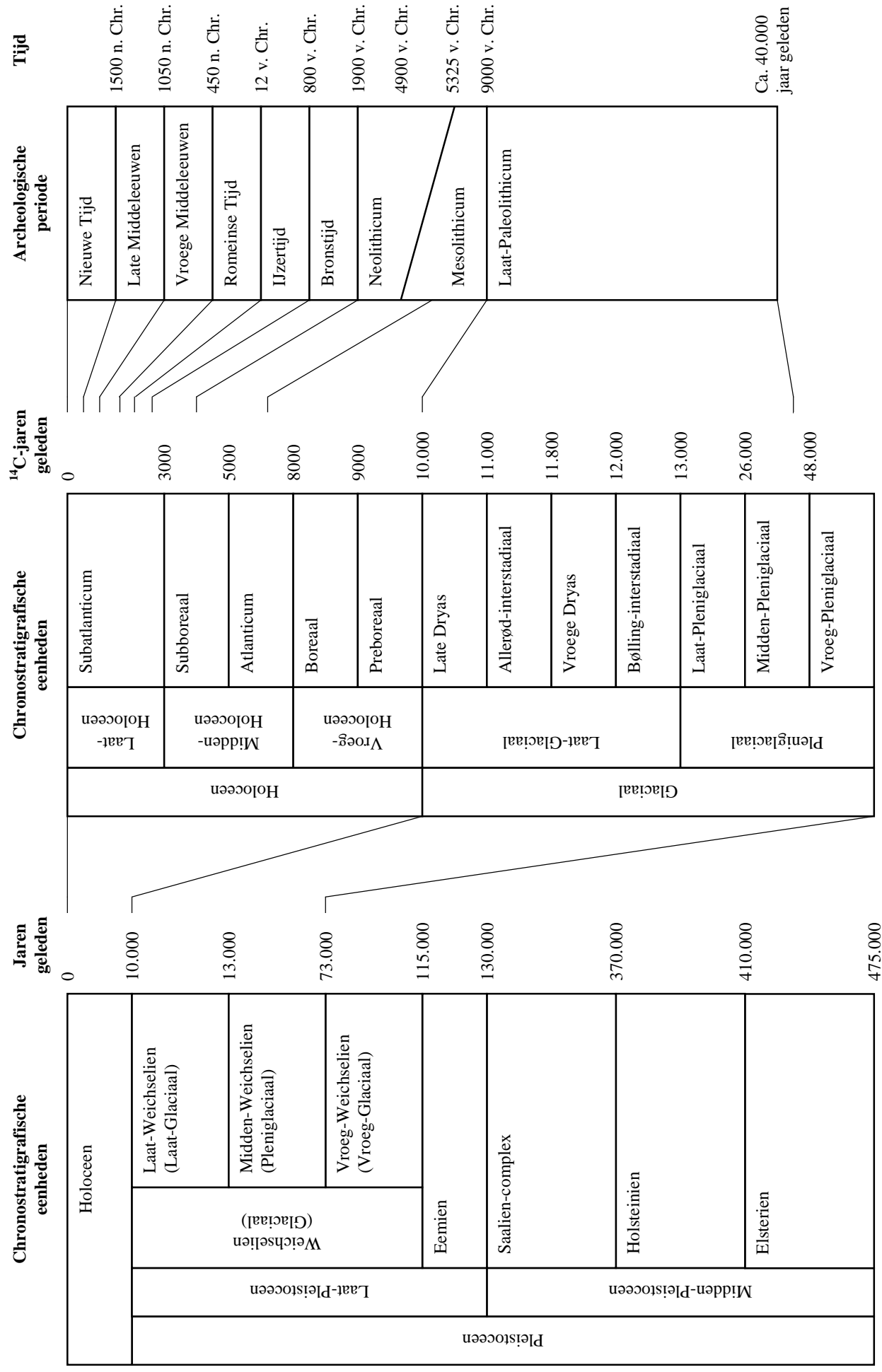
<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
50 Ks1	donker grijs	scherp	
100 Vkm	zwart	scherp	
110 Zs1	grijsbruin	geleidelijk	<i>Bodemhorizont: B. Geologische interpretaties: dekzand.</i>
120 Zs1	geelbruin	beëindigd	<i>Bodemhorizont: C.</i>

boring 15 *RD-X: 166.130. RD-Y: 556.303. Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
40 Ks1	grijsbruin	scherp	
75 Vkm	zwart	scherp	
100 Zs1	grijs	diffuus	<i>Bodemhorizont: E. Geologische interpretaties: dekzand.</i>
120 Zs1	bruingeel	beëindigd	<i>Bodemhorizont: BC.</i>

boring 16 *RD-X: 166.117. RD-Y: 556.313. Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
35 Ks1	bruingrijs	geleidelijk	
50 Vkm	zwart	scherp	
55 Zs1	donker grijs	geleidelijk	<i>Bodemhorizont: A. Geologische interpretaties: dekzand.</i>
100 Zs1	grijsbruin	geleidelijk	<i>Bodemhorizont: EB.</i>
110 Zs1	geelbruin	beëindigd	<i>Bodemhorizont: BC.</i>

Bijlage 2. Een overzicht van geologische (chronostratigrafische) en archeologische periodes. Door: A.J. Wullink. Gebaseerd op: Brandt et al. 1992; De Mulder et al. 2003; Berendsen 2004.